

HET INTERNATIONAAL WATER TRIBUNAAL EN HET NOORDEN

Angélique Boel

In het maart-april nummer van 1982 stond in de rubriek 'Spetters en stukken' een klein stukje over de aankondiging van het Internationaal Water Tribunaal (IWT). Inmiddels is er 1½ jaar verstreken. Het IWT wordt gehouden van 3-8 oktober en de Stichting is uitgegroeid tot een groot organisatieburo met 3 vaste medewerkers en een grote groep free-lancers en vrijwilligers/sters. Vrijwilligster Angélique Boel belicht het Internationaal Water Tribunaal en de relatie met het Noorden.

Op initiatief van 11 milieuorganisaties, verenigd in het Comité Rijnappél, werd ruim 2 jaar geleden besloten een Internationaal Water Tribunaal te organiseren. Inmiddels zijn er zo'n 100 Europese (milieu-)organisaties die dit initiatief ondersteunen. Voor de organisatie is in 1981 een aparte, onafhankelijke stichting opgericht. De aanleiding voor dit initiatief vormde niet alleen een toenemende ongerustheid, maar ook een toenemende gefrustreerdheid over de resultaten van de tot dan toe gevoerde acties. Er moest eens op een andere manier actie ondernomen worden tegen de voortdurende vervuiling van ons oppervlaktewater, maar vooral werd het tijd dat de verantwoordelijke bedrijven zouden worden aangepakt. Door het zelf onderzoeken van het (afval)water en het op deze wijze zelf opsporen/traceren van de verantwoordelijke vervuilers. Tot dan toe was niet precies bekend welke bedrijven lozingen pleegden, wat ze loosden en hoeveel en om welke stoffen het precies ging. In de brochure van het IWT 'Het probleem van ons water', worden de volgende vragen gesteld waar het Internationaal Water Tribunaal een antwoord op zou moeten gaan geven:

- Hoe ernstig is de vervuiling van de ecosystemen Rijn, Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer?
- Hoeveel gevaar loopt de menselijke gezond-

heid, omdat het drinkwater kankerverwekkende en erfelijkheidsaantastende stoffen bevat?

- Is het ene bedrijf meer verantwoordelijk dan het andere?
- In hoeverre is er sprake van nalatigheid?
- Kan er sprake zijn van veroordeling van een industrie op basis van ethische uitgangspunten of moet dat gebeuren op basis van wettelijke maatregelen?
- Welke kansen zijn er voor veroordeling als er wettelijke mogelijkheden zijn?

Het doel van het IWT

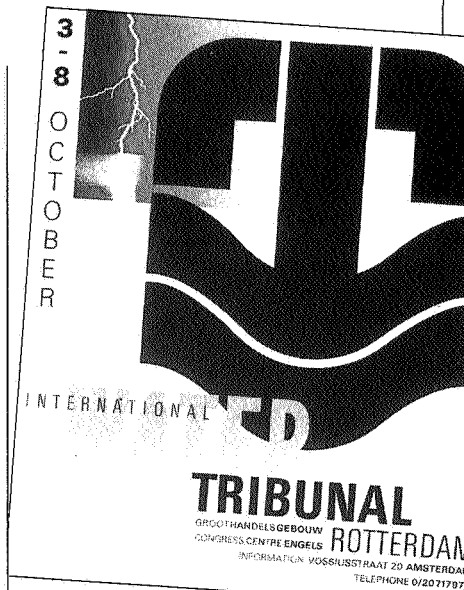
Het doel van het IWT is antwoord krijgen op de hierboven gestelde vragen en het op deze wijze opstarten van een systematisch onderzoek naar de bronnen van de vervuiling van het water. Waar immers veel kennis over de kwaliteit van het water bestaat, ontbreekt die kennis vaak m.b.t. de herkomst van de vervuiling. Het zijn gegevens die tot nu toe meestal niet worden gepubliceerd o.a. doordat bedrijven bang zijn voor de concurrentie.

Daarnaast is een tribunaal een middel om door onafhankelijke deskundigen, de jury, te laten vaststellen, of, hoe en in welke mate waterverontreiniging in strijd is met algemeen aanvaarde ethische principes en met name principe verdragen en internationale verklaringen en soms zelfs in strijd met internationale en nationale wetgeving.

Fliessende Welle

In oktober '82 is er een 'Fliessende Welle' onderzoek gedaan op de Rijn tussen Rheinfelden en Hoek van Holland.

'Fliessende Welle' onderzoek is een bepaalde techniek om onderzoek te verrichten waarbij een schip gelijk opvaart met een bepaald 'waterpakketje' en dus dezelfde snelheid wordt aangehouden als de stroomsnelheid. Door met

regelmatige intervallen een monster te nemen uit het waterpakketje kan men nagaan welke stoffen er in het interval zijn geloosd en waar en door wie.

Deze tocht heeft tot nu toe als bijkomend 'succes' de vondst van de lozer van chloornitrobenzeen opgeleverd, een kankerverwekkende stof die in die tijd in ruime mate op de Rijn was geloosd.

Ondersteuning en kwaliteitsbewaking

Ook op andere wijze is in het kader van het IWT waterkwaliteitsonderzoek gedaan. Veel milieu-organisaties die een klacht hebben ingediend voor het IWT hebben zelf onderzoek gedaan door op verschillende momenten te monstren in lozingspijpen en kanalen. Dit heeft een vracht van gegevens opgeleverd die ter wetenschappelijke onderbouwing van de klachten zijn gebruikt.

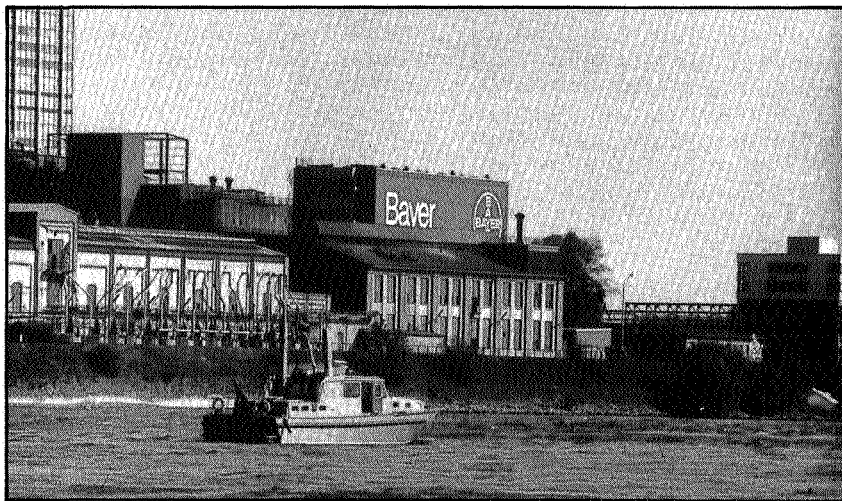
Waar de behoefte bestond heeft het IWT bemiddelend en koördinerend opgetreden bij de uitvoering van dergelijk onderzoek. Verder heeft de stichting de wetenschappelijke kwaliteit van de onderzoeken bewaakt en is zij behulpzaam geweest bij het zoeken naar faciliteiten voor analyse van de monsters. Veel van de analyses hebben plaatsgevonden dankzij de bemiddeling van de chemiewinkels van de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit van Amsterdam en de TH Delft.

Caseboek

Al deze gegevens en de verschillende aanklachten vormen een belangrijke bron voor verdere stappen tegen de voortschrijdende watervervuiling en worden gebundeld in een losbladig caseboek. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de geschiedenis van de vervuiling, economie en milieu, toxikologische, epidemiologische en ecologische aspecten van de vervuiling. Het caseboek is te bestellen door overmaking van f 145,- op giro 4251990 tav. Stichting IWT, Delft.

Aanklachten

De 19 aanklachten die tot nu toe zijn ingediend hebben vooral betrekking op het stroomgebied van de Rijn, de Noordzee en de Waddenzee. Daarbij gaat het vooral om de zogenaamde zwarte lijst-stoffen, stoffen die in het kader van het verdrag van Oslo niet geloosd zouden mogen worden. Bedrijven die in meer dan één aanklacht aan bod komen zijn oa. Bayer, Hoechst, Akzo en Duphar. Er zijn 2 aanklachten die een directe relatie hebben met het Noorden te weten de PCB-case van de Waddenvereniging en de Scado-case van de Stichting Milieu Rondomme. Dit geldt zowel voor de herkomst van de case-indieners (resp. Friesland en Drente) als de lokaties van de aangeklaagde bedrijven resp. de AKZO ves-

Chemisch bedrijf Bayer te Leverkusen

tinging in Delfzijl en de Scado BV te Schoonebeek.

PCB case

In het artikel 'PCB's in Noord-Nederland' in Noorderbreedte no. 2 '83 werd een uitgebreid onderzoek aangekondigd naar zo'n 50 bedrijven die geselecteerd zijn op basis van producten en toegepaste processen.

Uitgangspunt zou zijn dat PCB's met name in het milieu komen als onbedoeld bijproduct bij andere processen.

Inmiddels ligt er een 36 pagina's tellende aanklacht op tafel. Deze bevat oa. de volgende hoofdstukken: PCB's en productieprocessen, PCB's in het milieu, wetgeving, PCB-vervuilers in Noordwest-Europa. Er worden 19 bedrijven aangeklaagd. Onder deze bedrijven bevinden zich PCB producenten, oa. Bayer Leverkusen en Rhône Poulenc, ondergrondse mijnen die

PCB's gebruiken als hydraulische vloeistof en de relatief kleine PCB lozers die PCB's als bijproduct produceren, oa. AKZO Zoutchemie te Delfzijl.

Bij de selectie van te onderzoeken bedrijven kwamen 5 namen van bedrijven uit het noorden voor: AKZO Zoutchemie Nederland BV, Delfzijl, Fein- und Agrochemie GmbH & Co KG-FAC, Papenburg, SCADO, Meppen, SCADO, Nieuw Amsterdam en AAgrunol Groningen.

Uiteindelijk wordt alleen AKZO Zoutchemie aangeklaagd omdat hier de concentraties PCB's die zijn gevonden boven de basiskoncentratie in de Eems uitkomt. De basiskoncentratie is 6 ng/l (nanogram is 10⁻⁹g/l) en bij AKZO is een concentratie van 35 ng/l gevonden.

In de case wordt gemeld dat de 'akseptabele' dagelijkse inname is vastgesteld op 1 ug/kg lichaamsgewicht/dag. Uit een onderzoek in Nederland in '77-'78 (CBS 1980) blijkt dat de gemiddelde PCB concentratie per ug/g vet al 2.0

bedraagt.

De Waddenvereniging betoogt dat de productie en het gebruik van PCB's gestopt moet worden en dat de productieprocessen die chloor gebruiken (en zo PCB's als ongewenst bijproduct produceren) naar alternatieven moeten zoeken. PCB's hopen zich op in het milieu en kunnen alleen verdwijnen door verbranding onder extreem hoge temperaturen.

SCADO case

Kern van deze case betreft de illegale lozingen van chemisch verontreinigd afvalwater door het bedrijf SCADO BV. te Schoonebeek en daarnaast de overschrijding van de toegestane hoeveelheid te lozen koelwater.

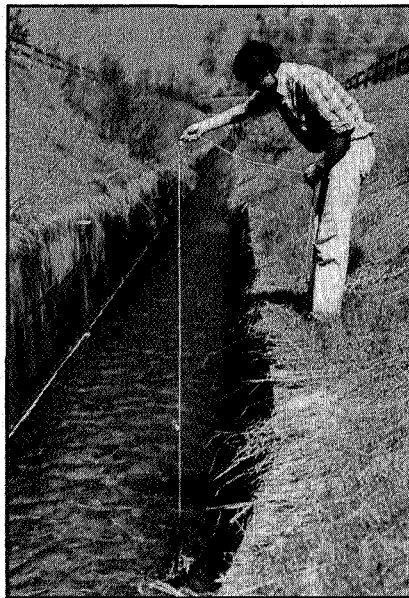
Bovendien, zo stelt Milieu Rndomme in haar klacht, heeft Scado willens en wetens de toepassing van alternatieven voor de verwerking van haar chemisch verontreinigd afvalwater en koelwater vertraagd: winstmaximalisatie ten koste van het milieu.

De rol van de overheid in deze is ook niet helemaal 'zuiver' te noemen. In plaats van de waterkwaliteit te bevorderen via 'bestrijding aan de bron' heeft het zuiveringschap het stankprobleem voor een deel verplaatst naar haar eigen zuiveringsinstallatie te Bargeres.

Daarnaast is er sprake van een zeer trage gang van zaken mbt. de vergunningverlening. Overtreding van vergunningsvoorwaarden, zelfs het volledig ontbreken van (uitbreidings)vergunningen hebben wat de provincie Drente betreft geen gevolgen voor het bedrijfsleven.

Scado produceert kunstharsen voor de verf-, lak- en kunststofverwerkende industrie. De veronderstelde stoffen die geloosd worden zijn fenolen, pesticiden, zoals -HCH, heptachloorepoxide en pp-DDT en weekmakers. Andere stoffen zijn nog niet bekend omdat genomen monsters nog niet zijn geanalyseerd.

De lozingen vinden plaats via hemelwateraf-

Het nemen van monsters

voer en koelwater. De hoeveelheid koelwater overschrijdt met ca. 350 m³ per uur de toegestane hoeveelheid van 250 m³.

In verband met het juridische onderzoek dat naar de handel en wandel van Scado gaande is, heeft de Stichting Milieu Rndomme besloten haar case niet te laten behandelen tijdens het Internationaal Water Tribunaal. De case wordt wel in het caseboek opgenomen.

Organisatie

Het organiseren van het tribunaal zelf is de andere poot van de stichting. Er is een internationale jury samengesteld.

Deze zal haar oordelen uitspreken op grond van de Verklaring van Rotterdam.

Citaat uit Verklaring van Rotterdam.

Every user of the environment has the duty towards the world community, cases of force majeure excepted, to prevent that any aquatic pollution caused by such use, whether or not in combination with other sources of pollution, could damage the aquatic environment.

Consequently, the world community has the right to call every individual user of water to account when the rule is breached.

In deze verklaring, die de basis vormt voor het tribunaal, zijn de verdragen en konventies die reeds bestaan tot beginselen verklaard met de daaruit voortvloeiende rechten en plichten van iedereen ten aanzien van de kwaliteit van het water.

De jury zal bestaan uit:

prof.dr. H. Bick, oud-voorzitter van de Raad van Deskundigen voor milieuvraagstukken in de Bondsrepubliek Duitsland, dr. M. Hirsch, oud-lid van het Bundesverfassungsgericht, de parlementsleden L. Hartenstein, M. Auken en de Earl of Cranbrook uit resp. de Bondsrepubliek, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk, dr. R. Kruisinga, voormalig minister van Volksgezondheid in Nederland, prof.dr. H. Koeman, hoogleraar Toxikologie in Wageningen, S. Fernex uit Frankrijk en Denis de Rougemont, Zwitsers filosoof.

Er is een griffie samengesteld om de jury bij haar werk te ondersteunen en te helpen bij het formuleren van de vonnissen.

Daarnaast kan de jury de assistentie inroepen van een comité van deskundigen op velelei gebied.

Om dit alles mogelijk te maken is in de afgelopen jaren uitgebreid aan fondswerving gedaan met als resultaat dat er al 1,1 miljoen binnen is. Helaas nog niet genoeg, nog 4 ton te weinig. Help nu mee om het IWT over de streep te trekken. Giro: 4251990.